

jylland amt, til gengæld fik byen aldrig den centrale sønderjyske lufthavn den havde drømt om. En grundig beskrivelse gives der også af boligforholdene og den byplanlægning der fandt sted, da først udviklingen tog fart. Den langvarige krig om Rutebilstationen får sin rimelige plads, og der er også taget et afsnit med om hvad det nye bybillede kostede af gamle bevaringsværdige huse. Til gengæld savner man en æstetisk analyse af det nye byggeri, også det har en stil, og man savner et bedre billedstof i dette afsnit.

Et stort afsnit gør rede for de politiske forhold i byen. De tre borgmestre i perioden fremstår som tre forskellige typer, og det er der næppe grund til at anfægte. Måske en fremstillingen alligevel lidt for personcentreret omkring borgmestrene, og i hvert fald savner man en fyldigere redegørelse for den kommunale administrations betydning og indflydelse i samspillet med de tre borgmestre.

Et særligt afsnit om det tyske mindretal hører selvfølgelig med, og heri gøres rede for de spændte nationale forhold efter befrielsen, herunder det kølige forhold mellem hjemmetyskerne og Socialdemokratiet. Senere følger et mere afslappet forhold mellem dansk og tysk og en del af æren tillægges redaktør Jes Schmidt. Også i afsnittet om kulturforhold spiller dansk-tysk problematikken ind. De nye medier – og især tysk tv – skabte en del uro, for faktisk vidste man ikke ret meget om mediepåvirkning. Men det er ikke tilfældigt at Danmarks Radio Syd har hovedsæde i Aabenraa.

Svagest i bogen står afsnittet om kulturlivet, der også er et af bogens mindste. Det virker som om forfatterne har været usikre over for denne del af stoffet, og det kan næsten ses på overskrifter som f.eks. »Sport og lignende« og »Banko og andre forlystelser«. En ana-

lyse af foreningslivets forandring da de unge i 60'erne valgte andre former for fællesskab bliver der aldrig tale om. Man leder også forgæves efter ungdomsarbejde som f.eks. spejderbevægelsen, som netop i Aabenraa stod stærkt tidligere, bl.a. i kraft af meget dygtige ledere – en af dem var Erik Jessen, borgmester og amtsborgmester. Tilsyneladende er der overhovedet ikke kirker i Aabenraa – i hvert fald optræder de ikke i byhistorien.

Men bortset fra dette klagesuk noterer man sig, at det er en stor og fortræffelig bog forfatterne har leveret. Den har store traditioner at leve op til, men den holder standarden.

Verner Bruhn

Helle Denckert og Henrik Fangel: *Aabenraa. Byhistorisk atlas*. Udgivet af Aabenraa Museum og Amtscentralen for Undervisningsmidler i Sønderjylland, 1985. 48 s., 59,60 kr.

Historikere har ofte forsømt de muligheder, der ligger i at uddybe og anskueliggøre en fremstilling ved hjælp af kort. Det er derfor glædeligt at se de seneste årtiers bestræbelser for at tilvejebringe kortmateriale til brug for arbejde med de problemstillinger, der stadig mere optager historikerne, som økonomiske, sociale, administrative og topografiske forhold og udviklinger. Eksempler herpå har man i Karl-Erik Frandsens Atlas over Danmarks administrative inddeling efter 1660, 1-2, 1984, Projekt Middelalderbyens række af monografier over middelalderbyer, en række atlas i serien Scandinavian Atlas of Historic Towns og ligeledes fra den seneste tid Helle Denckert og Henrik Fangel's Aabenraa-atlas.

Dette Aabenraa-atlas er overskueligt og lettilgængeligt og giver et ganske glimrende billede af byens udvikling. Det er beregnet til skolebrug, men vil

være nyttigt for enhver, der beskæftiger sig med byens historie. På opslag med tekst på venstresiden og kort eller prospekter på højresiden redegøres for de væsentligste sider af byens udvikling, med udgangspunkt i de naturgivne forhold (højdekurvekort med vandløb), fra oldtiden over middelalderens Opnør og senmiddelalderen til de tidsrum, der kan belyses med kort fra Johannes Mejers fra 1640-erne over Pontoppidans, kortet i Traps Slesvig, tyske kort, Geodætisk Instituts og andre til den kommunale tekniske forvaltnings husnummerplan fra de seneste år.

På en heldig måde giver dette atlas gennem teksten mulighed for at knytte iagttagelser ud fra kortene til synlige træk i den eksisterende by, og dette uddybes gennem en række opgaver, der stilles til sidst, til arbejde med atlas selv og studier ude i byen eller på grundlag af værker, der anføres i en litteraturliste. Med et vågent blik også for de nu og da mere uheldige sider af byudviklingen, som meningsløse nedrivninger, anlæg af parkeringspladser osv., giver bogen også et væsentligt bidrag til forståelsen af de arkitektoniske og miljømæssige værdier i de gamle bykvarterer. Til uddybning af bl.a. dette kunne det være nyttigt i en næste udgave at få nogle billeder også af byens huse, institutioner m.m.

Ole Degn

Mogens Bencard (udg.): *Ribe Excavations 1970-76*. (Sydjysk Universitetsforlag, 1984). 191 s., 225,- kr.

I 1981 kom det første bind af det store værk om de arkæologiske udgravninger i Ribe 1970-76, som under redaktion af Mogens Bencard er under udarbejdelse. Mens det første bind efter en indledning om selve udgravningerne behandlede de skrevne kilder til Ribes ældste historie, indtil ca. 1200, og møntfundene, er turen nu kommet til fundene af

genstande, som er resultat af metalstøberes virksomhed. Udgravningerne tilvejebragte her det største samlede danske fundmateriale af denne art, af en sådan størrelse, at det genstandsmæssigt mangedoblede de hidtidige fund. Bogen bringer et systematisk opstillet katalog over de enkelte genstande, som fragmenter af digler, essesten, essegrubeslagger, støbeforme osv. Forud for dette gives i første del af fremstillingen på grundlag af materialet en længere redegørelse for de fundne genstandstyper. Den følges af en behandling af de skålformede spænder, nøgler, nåle o.a., som har kunnet støbes med de fundne støbeformsfragmenter, og der foretages sammenligninger med tilsvarende fundne genstande fra de øvrige skandinaviske lande og England. Endelig gives i et par afsnit en fortolkning af fundene, med henblik på belysning af den anvendte teknik ved fremstilling af modeller og støbeforme, smeltning og påfyldning af metal og efterbearbejdning af støbegodset samt en redegørelse for teorier om værksteder og baggrunden for den geografiske spredning af fundene af syv forskellige typer skålformede spænder i det nævnte område.

Bogen viser, hvordan fundene fra Ribe-udgravningerne 1970-76 kan kaste nyt lys over forholdene i Danmark i 700-800-årene. Man må håbe, at det må lykkes indenfor de nærmeste år at få de øvrige bind i den planlagte serie ud.

Ole Degn

Ingrid Nielsen: *Middelalderbyen Ribe*. Projekt Middelalderbyen, 1. Statens humanistiske Forskningsråd. (Forlaget Centrum, 1985). 216 s., 248,- kr.

Et af de mere resultatrige af Statens humanistiske Forskningsråds efterhånden mange projekter synes at blive det tværvidenskabelige Projekt Middelalderbyen. Allerede i den fireårsperiode, pro-